

**ARIADNA AGUILERA RULL
IN MEMORIAM***

La nostra companya Ariadna Aguilera Rull va morir el passat 20 de maig. Tenia 36 anys i molts projectes encetats. La seva pèrdua ens ha deixat un gran buit acadèmic però sobretot personal. Ara que ja han passat uns dies sabem més que mai que sempre la tindrem present.

L'Ariadna va néixer a Barcelona, ciutat on va créixer, el 16 de gener de 1979. Va estudiar a l'Escola Alemanya i es va llicenciar en Dret a la Universitat Pompeu Fabra l'any 2002. Com a estudiant destacada, curiosa i inquieta, durant la carrera va gaudir d'una beca Erasmus que li va proporcionar el primer contacte directe amb la cultura jurídica germànica, a la qual sempre s'havia sentit propera, a més d'obtenir el certificat de dret transnacional per la Universitat de Ginebra. Finalitzada la llicenciatura en dret, l'Ariadna va obtenir una beca "La Caixa", que li va permetre realitzar estudis de postgrau a Alemanya, on va viure fins el 2006, i on va cursar el Màster en dret comparat de la Universitat de Bonn. Al seu departament de dret constitucional, contractada com a ajudant de recerca, l'Ariadna va estudiar la doctrina de la *Drittwirkung* o la vinculació dels particulars als drets fonamentals, en especial la prohibició de discriminació, sota la direcció del Prof. Dr. Christian Hillgruber.

De nou a Barcelona, el juny de 2006 l'Ariadna va obtenir una beca predoctoral de l'Agència de gestió d'ajuts universitaris de la Generalitat de Catalunya, amb la qual es va incorporar a l'Àrea de dret civil de la Universitat Pompeu Fabra i va començar a treballar en la seva tesi "Contratación y diferencia. Prohibiciones de discriminación por sexo y origen étnico en el acceso a bienes y servicios disponibles al público", sota la direcció del Dr. Pau Salvador Coderch. Durant l'elaboració de la tesi, l'Ariadna va realitzar una estada de recerca, que li va permetre tornar a la seva estimada Universitat de Bonn, per tal d'estudiar la Llei general alemanya per a la igualtat de tracte, l'*Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz*.

L'Ariadna va defensar la seva tesi l'any 2010 amb la màxima qualificació. En la tesi, que l'any 2013 va donar lloc a una monografia publicada per Tirant lo blanch, mantenia que una concepció del dret a no ser discriminat que no privi d'autonomia la víctima de la discriminació passa, necessàriament, per garantir la seva participació activa en la definició d'aquesta autonomia. I la possibilitat d'aquesta participació depèn de la

* Carta en record d'Ariadna Aguilera redactada per Esther Farnós i llegida per Laura Alascio en el decurs de les III Jornades de Recerca de l'IIEDG "Diàlegs feministes entre l'acció i la investigació: educació, ocupació i salut", 8-10 de juliol, Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona.

inclusió de l'altre en la comunitat, la qual cosa només es pot fer efectiva pels seus membres. Per a l'Ariadna allò privat i allò públic no es poden separar sense renunciar a protegir el que els constitueix. Per això dedicà la primera part de la seva tesi a tornar a l'inici, reprenent aquells aspectes de la discussió doctrinal sobre la vinculació dels particulars als drets fonamentals, que li semblaven importants per a l'articulació de la relació dels particulars entre ells i entre aquests i els poders públics. El tractament que va donar als diferents autors i a les teories que aquests van elaborar estava plantejat com un recorregut que li permetia reflexionar sobre les qüestions més rellevants que suscita el fenomen de la discriminació i sobre com aquestes s'han resolt en els sistemes constitucionals alemany i espanyol.

La perspectiva de gènere sempre va estar present en la docència i la recerca que va portar a terme.

En l'àmbit de la docència, va desenvolupar la major part de la seva activitat a l'Àrea de dret civil de la Universitat Pompeu Fabra. També era professora del Màster interuniversitari oficial en estudis de dones, gènere i ciutadania de l'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere, en la Comissió coordinadora del qual era, a més, la representant de la Universitat Pompeu Fabra. L'any 2012 va impartir un curs d'introducció a l'anàlisi feminista del dret a la Universitat de Bonn. Les línies següents, que ens va fer arribar una estudiant poques hores després d'assabentar-se de la seva trista pèrdua, donen notícia de la passió que posava i transmetia l'Ariadna en la docència i la recerca:

Vaig conèixer l'Ariadna quan va ser la meva professora de seminaris a la facultat, a l'assignatura de Propietat i Drets Reals. En aquells moments jo estava pensant temàtica pel meu treball de final de grau d'Economia. Volia aprofundir i conèixer els postulats de l'economia feminista en la vessant del treball reproductiu i de cures, i vam pensar que plegades podíem fer una bona feina. Vaig tenir la sort que em coordinés el treball, ja que sense ella la recerca no hagués estat tant inspiradora ni profitosa.

Com a investigadora en l'anàlisi feminista del Dret l'Ariadna em va obrir un món. Des que vaig entrar a la facultat em vaig interessar per la crítica feminista als ordenaments jurídics, les institucions i les dinàmiques socials que es configuren al seu voltant. Però desconeixia que aquesta tasca es fes també a la Pompeu Fabra. Ella em va permetre materialitzar aquestes inquietuds, expressar les meves opinions i creure que la reflexió i la crítica són mitjans de transformació social i cultural.

Per això vull posar en valor tot el que em va ensenyar. Penso que la seva feina era imprescindible per una bona facultat de Dret. Calen bons professors i professores que t'obrin els ulls a noves perspectives, t'acompanyin en el procés d'aprenentatge i, sobretot, t'ajudin a valorar-te. I l'Ariadna era així. Tot el meu suport a la família i aquells qui l'estimaven.

Junt amb altres companyes, l'Ariadna va ser coordinadora dels cursos d'estiu de la Universitat Pompeu Fabra en les edicions de 2009, 2010 i 2011, sobre "Género, Igualdad y Sociedad", "Espacio Público y Privado: Una Reflexión desde el Gender Mainstreaming" i "Estrategias para la Igualdad Efectiva de Mujeres y Hombres: Una Visión Interdisciplinaria".

En l'àmbit de la recerca, l'Ariadna va portar a terme la seva activitat pre i postdoctoral, en el marc de diferents projectes, com "Análisis de los remedios ("Remedies") en derecho privado español según la teoría general de la aplicación del derecho ("Law Enforcement Theory)", "Seguridad de productos: la interacción entre regulación y responsabilidad", "Discriminación por razón de sexo en el deporte" i, els vigents, "El análisis de los remedios en el Derecho patrimonial i de la persona" i "Libertad reproductiva y formación de relaciones familiares". Així mateix, era membre del Grup de recerca de la Universitat Pompeu Fabra en Polítiques Transversals de Gènere, l'actual "Grup de Recerca en Estudis de Gènere" del qual era coordinadora.

La mirada des del gènere també és present en tota la seva obra. En volem destacar alguns exemples: "Discriminación directa e indirecta", publicat a InDret l'any 2007; "Prohibición de discriminación y libertad de contratación", publicat a InDret l'any 2009; "La inclusión de la diferencia sexual", part de l'obra col·lectiva *El levantamiento del velo: Las mujeres en el derecho privado*, editada per Tirant Lo Blanc l'any 2010; "El Proyecto de Ley integral para la igualdad de trato y la no discriminación", publicat a InDret l'any 2011; "Un análisis feminista de la atribución de la custodia", publicat a la revista argentina de dret de família l'any 2012; "Primas distintas en función del sexo en la contratación de seguros: método neutral de cálculo de riesgos o discriminación", part de l'obra col·lectiva "Mujeres, Contratos y Empresa Desde la Igualdad de Género", editada per Tirant Lo Blanc l'any 2014; i "Edad núbil y consentimiento matrimonial", en l'obra col·lectiva *La feminización del Derecho privado*, pendent de publicació per Tirant lo Blanch.

Amb motiu de l'entrada en vigor del Llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, l'Ariadna va impulsar un projecte portat a terme per set joves professors i professores de l'Àrea de dret civil de la Universitat Pompeu Fabra, que portava per títol "El Llibre segon del Codi civil de Catalunya: una perspectiva de

gènere”, i que es va realitzar en el marc d’un ajut atorgat pel Centre d’Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. L’Ariadna també va fer possible que aquesta obra es publicqués, en forma de treballs individuals i més desenvolupats, a la Revista Catalana de Dret Privat, on precisament aquest passat mes de juny hi apareixia publicat el seu treball “Gènere i dret de família: una lectura de la compensació econòmica per raó de treball a partir del llibre segon del Codi civil de Catalunya”. Per a l’Ariadna la valoració justa del treball per a la casa, per part del legislador i dels tribunals, havia de defugir d’indicadors objectius com el valor de mercat. El recurs a aquest valor incorre en una contradicció important, en tant que les expectatives laborals d’una dona que ha portat a terme el treball familiar no sempre coincideixen amb les del personal domèstic, a més que no és realista tractar la cura que es porta a terme en el context d’una relació familiar, com una relació laboral entre estranys. En qualsevol cas, en prendre com a punt de referència la remuneració d’una professió que és especialment baixa, per ser feminitzada i per haver estat assumida històricament per les dones en el si de la família i sense retribució, en lloc de revaloritzar una contribució imprescindible al benestar de la família, se n’incideix en la desvalorització. En tant que el treball per a la casa constitueix una contribució incommensurable al benestar de la família, per no caure en la discriminació de gènere hauria de ser considerat d’igual valor que el treball fora de la llar. Això suposaria, en principi, dividir a parts iguals els fruits del matrimoni, comprès l’increment patrimonial però també, i si és necessari per tal de garantir la compensació de les pèrdues d’oportunitat, el sou d’una de les parts.

Des de la Facultat de Dret de la Universitat Pompeu Fabra farem tot el possible per intentar continuar la tasca empresa per l’Ariadna, en tant que la mirada de gènere és imprescindible en totes i cadascuna de les branques del dret. Et recordarem sempre i des de la universitat pública intentarem seguir lluitant per un món més just i igualitari, sense pors ni hipocresies, com a tu, Ariadna, t’hagués agradat.

Esther Farnós Amorós

Barcelona, 2 de juliol de 2015